

Eläytymismenetelmä 2017

Ohjeita ja kokemuksia menetelmästä kiinnostuneille

*Jari Eskola & Sanna Karayilan & Terhi Kaski &
Tiina Lehtola & Tiina Mäenpää & Oshie Nishimura-Sabi &
Anu-Maarit Oede & Mari Rantanen & Sirkku Saarinen &
Päivi Toivikko & Marianna Valtonen & Anna Wallin¹*

Mikä on eläytymismenetelmä?

- (1) *Tapasit sattumalta junamatkalla tuttavasi. Puhuitte siitä, millaista yleissivistystä tällä hetkellä tarvittaisiin. Kerro vapaasti keskustelustanne.*
- (2) *Tapasit sattumalta junamatkalla tuttavasi. Puhuitte siitä, millaista yleissivistystä parinkymmenen vuoden päästä tarvittaisiin. Kerro vapaasti keskustelustanne.*

Tämän artikkelikokoelman tutkimusartikkeleita yhdistää eläytymismenetelmä: kaikkien yhdentoista empiirisen tutkimuksen aineistot on kerätty tällä menetelmällä. Kun tutkimusartikkelien aiheet kuitenkin vaihtelevat melko paljon korkeakoulujen yhdistämisestä turvallisuuskulttuuriin, työhyvinvoinnista monikulttuurisuuteen ja onnistuneesta rekrytointiprosessista luennon onnistumiseen, on selvää, että kyseessä on monipuolinen ja monenlaisiin aihepiireihin soveltuva tiedonhankintamenetelmä. Eläytymismenetelmää on käytetty melko monipuolisesti eri tieteenaloilla Suomessa (ks. Wallin ym. 2015): meidän artikkelijamme yhdistää menetelmän lisäksi kiinnostus kasvatuksen ja sosialisointien eri prosesseihin.

¹ Artikkelin pohjautuu Jari Eskolan fasilitoimaan ja Annan Wallinin konsultoimaan kahden opintojakson yhdistelmäseminaarin (*EskolaMEBSI.0*-ryhmä) työskentelyyn Tampereen yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa lukuvuonna 2016–2017. Kaikki kirjoittajat ovat osallistuneet seminaarityöskentelyyn, käyttäneet itse eläytymismenetelmää omissa tutkimusprojekteissaan sekä osallistuneet artikkelin kirjoittamiseen ja muokkaamiseen. Artikkelissa esitetyt kehyskertomukset ovat esimerkkejä ryhmän talvella 2016–2017 käyttämistä kertomuksista ja kaikki projektit on esitelty laajemmin tässä teoksessa. Kirjoittajat ovat poikkeuksellisesti tässä artikkelissa aakkosjärjestyksessä.

Eläytymismenetelmä on kvalitatiivisen aineiston tiedonhankintamenetelmä, jossa vastaajille (kutsuttakoon heitä vastaajiksi, informanteiksi, joskus jopa tutkimuskohteiksi olkoonkin, että varsinaisia kohteita he eivät ole vaan tutkittava ilmiö) annetaan orientaatioksi pieni kertomus, jota on tapana kutsua *kehyskertomukseksi*. Vastaajien tehtävänä on jatkaa tätä kertomusta eteenpäin tai vaihtoehtoisesti kertoa mitä on tapahtunut, jotta on päädytty kehyskertomuksessa kuvattuun tilanteeseen:

- (1) *On kulunut reilu vuosi siitä, kun Norssin lukio muutti yliopistolle. Tunnet kuuluvasi tähän yhteisöön. Kirjoita tarina siitä, miten yhteenkuuluvaisuuden tunne ilmenee lukiolaisen arjessasi.*
- (2) *On kulunut reilu vuosi siitä, kun Norssin lukio muutti yliopistolle. Tunnet ettet kuulu tähän yhteisöön eikä yhteisö ole ottanut sinua omakseen. Kirjoita tarina siitä, miten yhteisöllisyyden puuttuminen ilmenee lukiolaisen arjessasi.*

Eläytymismenetelmä kehitettiin aikanaan 1960-luvulla yhdeksi vastaukseksi tutkimuksen tiedonhankinnan eettisten ongelmien ratkaisuksi. Eläytymismenetelmän perusidea on suora imitaatio kokeellisesta ajattelusta: Yhtä tekijää – muuttujaa – varioimalla muiden olosuhteiden pysyessä samana voidaan selvittää sitä, mitä tämä nimenomainen muuttuja vaikuttaa tutkittavaan asiaan. Perusmallina voi siis pitää vaikkapa lääketutkimusta: mitä tapahtuu, kun koeryhmälle annetaan uutta testattavaa ainetta ja verrokkiryhmälle vanhaa lääkettä, kokeellisen ajattelun logiikka on siis sama. Samalla tavalla eläytymismenetelmässä kehyskertomuksessa varioidaan yhtä tekijää – Norssin lukio-esimerkissä yhteisöllisyyttä – muiden elementtien pysyessä samana.

Eläytymismenetelmän etuna on, että sitä käytettäessä vastaajat voivat käyttää ihmisille tyypillisiä toimintatapoja: ajattelua, punnintaa ja kieltä todellisuutta konstruoivana tekijänä. Ajattelun samankaltaisuutta ei haeta esimerkiksi kyselylomakkeen tapaan tarjoamalla vastaajalle muutamia vaihtoehtoja, joista hän joutuu valitsemaan itselleen vähiten sopimattoman. Esimerkiksi Likert-asteikollisia asenneväittämiä käytettäessä kaksi vastaajaa voi hyvin valita saman vaihtoehdon (”olen jossain määrin samaa mieltä”), vaikka tarkemmin ajatellen heidän käsityksillään ei ole mitään yhteistä lukuun ottamatta sitä, että he tekivät paremman puutteessa saman valinnan. Näin tutkijan työ tie-

tyllä tavalla helpottuu, kun vastaajat valinnan edessä muokkaavat käsityksiään samansuuntaisiksi. Tutkimuksessa olemme tavanomaisesti kiinnostuneet juuri samanlaisuudesta, esimerkiksi kvalitatiivisten aineistojen kanssa työskentelevä pyrkii löytämään vastauksista (haastatteluista tms.) samankaltaisuutta teemoitellen ja tyyppitellen, joskus jopa laskien. Vaikka ei laskettaisikaan, niin ainakin helposti käytetään näennäisesti eksakteja kvasikvanti-ilmaisuja aineistoa analysoidessa ja tulkitessa, jopa huomaamattaan: *harvat, vain jotkut, noin puolet, lähes kaikki*. Sinänsä jako kvalitatiiviseen ja kvantitatiiviseen tutkimukseen on kulunut ja jopa turha, tässä yhteydessä sillä tarkoitetaan ainoastaan aineiston muotoa: onko aineisto valmiiksi numeroina vai jossakin muussa muodossa, esimerkiksi litteroituna tekstinä. Tähän jakoon ei siis liitetä erityisiä tieteenfilosofisia, epistemologisia tai ontologisia periaatteita sen paremmin kuin ehdotonta kantaa kielen olemuksesta tutkimuksesta. Kieleen voi suhtautua monella tavalla tutkimuksessa: se voi olla väylä todellisuuden selvittämiseen tai yhtä hyvin voidaan tutkia kieltä sellaisenaan, eri tapoja käyttää kieltä. Olennaista lienee se, että tutkimuksella tavoitetaan jotain lukijaa kiinnostavaa tai ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin liittyvää, vaikka ei aina lopullista totuutta. Näin tapahtuu myös, kun käytämme eläytymismenetelmää. Menetelmällä kerätyt tarinat tai kertomukset voidaan nähdä yhtä hyvin kuvauksina siitä, miten ihmiset todella ajattelevat jostakin asiasta, kuin myös kiinnostavina kertomuksina sinänsä. Niinpä tämänkin kokoelman 11 kertomusta kertovat monenlaisista nyky-yhteiskunnan ilmiöistä, toivottavasti ajatuksia herättävästi, mutta missään tapauksessa ne eivät pyri kertomaan kaikkea.

Eläytymismenetelmässä vastaajat eläytyvät kehyskertomuksessa esitettyyn tilanteeseen. Koska kirjoittajille annetaan mahdollisuus kuvitteellisen kertomuksen esittämiseen, menetelmällä ei saada tietoa vastaajan omista käsityksistä tai kokemuksista. Sen sijaan menetelmä antaa vastaajalle mahdollisuuden laajentaa tarkastelua oman ajattelunsa ulkopuolelle, jolloin voidaan päästä jäljille ilmiön laajuudesta: miten vastaajien mielestä ilmiö voitaisiin käsittää. Eläytymismenetelmä ei sovi niinkään sen selvittämiseen, mitä ilmiö on, vaan mitä se voisi olla.

Eläytymismenetelmän juuret ovat Yhdysvalloissa ja 1960-luvulla, mutta viime vuosikymmeninä menetelmä on vakiintunut erityisesti suomalaiseksi menetelmäksi vaikkakin menetelmän maailmanvalloitus työ on hitaasti aloitettu. Terminä ”eläytymismenetelmä” ei välttämättä ole paras mahdollinen, mutta jo vakiintunut, ja siksi sitä on syytä käyttää tässäkin yhteydessä. Kansainvälisessä keskustelussa olemme toistaiseksi pyrkineet lanseeraamaan termiä *the method of empathy-based stories (MEBS)*. Kehyskertomus on samalla tavalla vakiintunut termi, joskin vaikkapa *skripti (script)* tai instruktio olisivat myös mahdollisia.

Kehyskertomuksen variointi on eläytymismenetelmän keskeisin idea. Variointi mahdollistaa kerätyn aineiston analysoinnin ikään kuin kahteen kertaan. Analyysin voi aloittaa työstäen aineistoa kuin mitä tahansa laadullista aineistoa, esimerkiksi teemoitellen ja tyypitellen. Tämän jälkeen eläytymismenetelmän ollessa kyseessä, tehdään yleensä analyysi, jossa keskitytään tarkastelemaan kehyskertomuksen varioinnin vaikutusta, eli sitä mikä vastauksissa muuttuu, kun kehyskertomuksessa varioidaan yhtä tekijää. Toki tämä variaation vaikutus ei ole aivan selvä. Niinpä monessa tämänkin projektin tutkimuksessa vastaajat paikoin ikään kuin kieltäytyivät vastaamasta kehyskertomuksessa esitettyyn kuvaukseen, ja käänsivät sen pääläelleen. Tutkija voisi tehdä tästä ongelman, mutta sitä se ei ole. Aktiivinen tutkija kunnioittaa aineistoaan ja huomioi nämä kiinnostavat poikkeukset, jos ne ovat relevantteja hänen tutkimuksensa kannalta. Tätä kautta hän voi myös saada aineistosta enemmän irti. Esimerkiksi Suomeen muuttaneesta Ujelista kertovat kehyskertomukset johdattivat vastaajia kirjoittamaan sekä onnistuneesta ja epäonnistuneesta kotoutumisesta, vaikka kehyskertomusta varioitiin juuri kotoutumisen onnistumisen ja epäonnistumisen osalta:

- (1) *Ujel on saapunut Suomeen vuosi sitten. Hänen kotoutumisensa on onnistunut hyvin. Kerro, mitä on tapahtunut.*
- (2) *Ujel on saapunut Suomeen vuosi sitten. Hänen kotoutumisensa ei ole onnistunut. Kerro, mitä on tapahtunut.*

Eläytymismenetelmästä kertova kirjallisuus on jo osin vanhaa, mutta kiinnostunut lukija löytää näistä kattavan kuvauksen menetelmän historiasta ja kehitysvaiheista: Eläytymismenetelmäoppaasta (Eskola 1997) on ilmestynyt

aikanaan useampi laitos ja myös kahdessa laadullisen tutkimuksen perusoppi-kirjassa (Eskola & Suoranta 1998; Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006) eläytymismenetelmällä on näkyvä asema. Aloittaa voi myös tutustumalla uu-dehkoon oppikirja-artikkeliin (Eskola & Wallin 2015) ja menetelmän käyttöä esittelevään katsaukseen (Wallin ym. 2015). Tuoreita tutkimusartikkeleita on julkaistu Liikunta & tiede -lehdessä (Saarinen-Kauppinen ym. 2011; Kujala 2013; Wallin ym. 2015), mutta toki muuallakin (esim. Kultalahti 2015).

Tällä artikkelilla on kaksi tarkoitusta. Ensinnäkin päivitämme tässä eläytymismenetelmän käyttöön liittyvät kokemukset eräänlaisiksi ohjeiksi menetelmän tuleville käyttäjille monikulttuuristuvassa ja alati muuttuvassa maailmassa samalla reflektoiden menetelmän käyttöä. Omissa kokeiluissamme olemme tietoisesti – ja osin tarkoituksettakin – testanneet monia eläytymismenetelmän käytön vakiintuneita konventioita pyrkien kehittämään menetelmää yhtä käyttökelpoisemmaksi. Tämä artikkeli on myös eräänlainen taustoitus tai jälkikirjoitus artikkelikokoelmamme 11 empiirisille tutkimus-artikkelille. Emme siis toista juurikaan aiemmassa kirjallisuudessa esitettyä vaan keskitymme pragmaattisesti siihen millaisia pohdintoja ja valintatilanteita menetelmää hyödyntävä tutkija kohtaa.

Kehskertomuksen laadinta

Kehskertomusta suunniteltaessa on tärkeää miettiä, kenelle kertomus on suunnattu. Olennaista on, että kertomus on ymmärrettävä kaikille vastaajille ja että se herättää ajatuksia ja halun kirjoittaa. Vastaajien ikä ja muut kirjoittamisvalmiuksiin vaikuttavat tekijät on tietenkin syytä ottaa huomioon. Nuorimmat eläytymismenetelmä-vastaajat ovat olleet peruskoulun ala-asteella ja vanhimmat jo pitkään eläkkeellä. Paitsi taidosta kirjoittaa, kyse on myös tiedollisista valmiuksista: siitä että kehskertomuksessa käytetyt käsitteet ja sanat ovat ymmärrettävissä ja ne herättävät edes osapuilleen samanlaisia mielikuvia kaikissa, tai ainakin suurimmassa osassa, vastaajia.

Vastaajien heterogeenisyys aiheuttaa haasteita kaikille soveltuvan kehskertomuksen konstruomisessa. Paitsi ikään ja tiedollisiin valmiuksiin liittyvät erot, myös yhä enenevässä määrin Suomen monikulttuuristuminen tarjoaa

eläytymismenetelmää käyttävälle tutkijalle entistä enemmän pohdittavaa. Joihinkin tässäkin artikkelikokoelmassa esiteltäviin tutkimuksiin osallistui maahanmuuttajia, joiden kielitaidon tasosta emme voineet tietää. Siksi joissain tutkimuksissa päädyttiin konstruoimaan kehyskertomuksia kahdella kielellä suomeksi ja englanniksi. Koska oli oletettavaa, että ainakin osalla monikielisten ryhmien vastaajista kielitaito olisi suhteellisen heikko, kehyskertomukset pyrittiin tällaisissa tapauksissa muotoilemaan mahdollisimman lyhyiksi ja selkeiksi. Kehyskertomukset tarjottiin ei-suomenkielisissä ryhmissä vastaajille sekä englannin- että suomenkielisinä, ja he saivat itse valita, kummalla kielellä vastaavat. Myös tarinan kirjoittaminen vastaajien omilla äidinkielillä ja mahdollinen tulkin käyttö nousi keskusteluun muutamassa kirjoitustilanteessa. Useammalla kielellä toimiminen kuuluu siis eläytymismenetelmän nykykäyttöön, mistä tästäkin kokoelmasta löytyy monta esimerkkiä.

Usein eläytymismenetelmäaineistot kerätään paperilla, jolloin A4-periarkin ylälaitaan kopioidaan yksi kehyskertomus, ja jokainen vastaaja saa vastattavakseen sattumanvaraisesti jonkin sen variaatioista. Joissakin tutkimuksistamme kehyskertomus oli suomeksi ja englanniksi ja ne oli sijoitettu vierekkäin A4-arkin ylälaitaan. Tämä järjestelmä toimii hyvin: suurin osa vastaajista kirjoitti tavallisesti vaakasuuntaan koko paperin leveydeltä, mutta yllättäen pari vastaajaa käytti paperista vain toisen reunan eli vastasi vain suoraan suomen- tai englanninkielisen kehyskertomuksen alle. Tämä kirjoittamistyylin ero ei kuitenkaan vaikuttanut vastauksen sanan määrään eikä laatuun.

Eläytymismenetelmässä tarkoituksena on luoda samasta kehyskertomuksesta vähintään kaksi eri variaatiota, jotka poikkeavat toisistaan yhden muuttujan suhteen. Yhden muuttujan varioinnissa on käytetty kahta, kolmea ja joskus jopa neljää eri versiota. Olennaista on, että pääsääntöisesti varioidaan vain yhtä muuttujaa muiden kehyskertomusten elementtien pysyessä samana. Joissakin tapauksissa voidaan varioida myös kahta eri muuttujaa, kunhan tämä on tutkimuksen kannalta relevanttia ja hallittua.

- (1) *Eräänä päivänä sinut kutsuttiin vierailevaksi luennoitsijaksi erääseen kouluun esittelemään kotimaatasi ja sen kulttuuria kulttuurienvälisen kasvatuksen tunnille. Esityksesi jälkeen sinusta tuntui, että luentosi oli*

onnistunut hienosti. Eläydy tähän tilanteeseen ja kerro mitä luennollasi tapahtui: mitä ja miten kerroit kotimaastasi ja sen kulttuurista?

- (2) *Eräänä päivänä sinut kutsuttiin vierailevaksi luennoitsijaksi erääseen kouluun esittelemään kotimaatasi ja sen kulttuuria kulttuurienvälisen kasvatuksen tunnille. Esityksesi jälkeen sinusta tuntui, että luentosi oli epäonnistunut. Eläydy tähän tilanteeseen ja kerro mitä luennollasi tapahtui: mitä ja miten kerroit kotimaastasi ja sen kulttuurista?*
- (3) *Eräänä päivänä sinut kutsuttiin vierailevaksi luennoitsijaksi erääseen kouluun esittelemään kotimaatasi ja sen kulttuuria kulttuurienvälisen kasvatuksen tunnille. Esityksesi jälkeen sinusta tuntui, että luentosi oli ollut opettavainen ja siksi se oli onnistunut hienosti. Eläydy tähän tilanteeseen ja kerro mitä luennollasi tapahtui: mitä ja miten kerroit kotimaastasi ja sen kulttuurista?*
- (4) *Eräänä päivänä sinut kutsuttiin vierailevaksi luennoitsijaksi erääseen kouluun esittelemään kotimaatasi ja sen kulttuuria kulttuurienvälisen kasvatuksen tunnille. Esityksesi jälkeen sinusta tuntui, että luentosi ei ollut opettavainen ja siksi se ei onnistunut. Eläydy tähän tilanteeseen ja kerro mitä luennollasi tapahtui: mitä ja miten kerroit kotimaastasi ja sen kulttuurista?*

Yhdessä tämän artikkelijulkaisun artikkeleista visioitiin Tampere3-korkeakoulujen yhdistymisprosessin vaikutuksia korkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta. Kehyskertomuksia oli kaikkiaan neljä ja varioitavia muuttujia kaksi. Variaatiot liittyivät itse yhdistymisprosessiin ja sen vaikutuksiin korkeakouluopiskelijoiden opinnoissa. Ensimmäisessä variaatiossa muuttujana on itse yhdistymisprosessi. Ensimmäisessä kehyskertomuksessa korkeakoulujen yhdistyminen tapahtuu ja toisessa se keskeytyy, muuten kehyskertomus on neutraali. Toisessa variaatiossa yhdistyminen tapahtuu ja muuttujana on sen mahdollinen vaikutus opintoihin: myönteinen tai kielteinen. Kertomusten varioinnilla ja muuttujia vaihtamalla pyrittiin saamaan kertomuksiin erilaisia näkökulmia tutkittavasta ilmiöstä:

- (1) *Kuvitellaan muutaman vuoden päähän. Tampere3-banke on yhdistänyt Tampereen seudun kolme korkeakoulua ja tämä vaikuttaa Tampere3-korkeakoulussa opiskelevien korkeakouluopiskelijoiden opintoihin. Eläydy tilanteeseen ja kerro pieni tarina siitä miten se vaikuttaa.*

- (2) *Kuvitellaan muutaman vuoden päähän. Tampere3-hanke on päätetty keskeyttää ja Tampereen seudun kolmen korkeakoulun yhdistyminen ei näin ollen toteudu. Lakkautus vaikuttaa myös korkeakouluopiskelijoiden opintoihin. Eläydy tilanteeseen ja kerro pieni tarina siitä miten se vaikuttaa.*
- (3) *Kuvitellaan muutaman vuoden päähän. Tampereen korkeakouluopiskelijat opiskelevat uudessa yhdistyneessä Tampere3-korkeakoulussa ja opinnot sujuvat hyvin. Eläydy tilanteeseen ja kerro pieni tarina siitä mitä on tapahtunut.*
- (4) *Kuvitellaan muutaman vuoden päähän. Tampereen korkeakouluopiskelijat opiskelevat uudessa yhdistyneessä Tampere3-korkeakoulussa, mutta opinnot sujuvat huonosti. Eläydy tilanteeseen ja kerro pieni tarina siitä mitä on tapahtunut.*

Itse varioitava muuttuja vaihtelee tietenkin tutkimusongelman ja kohteen mukaan. Kun esimerkiksi tutkimme yleissivistyksen muuttuvuutta, keskiössä oli aika, jolloin toisessa kehyskertomuksessa lähtötilanteeksi annettiin nykyaika ja toisessa tulevaisuus, kuten tämän artikkelin alussa kuvattiin. Vastaavasti ytimestä voi olla tulevaisuudessa tapahtuva muutos:

- (1) *Oletetaan että muutaman vuoden päästä Tampere3-hanke on toteutunut. Kerrot kollegallesi innostuneena Tampere3-prosessin vaikutuksesta omaan opetustyöhösi.*
- (2) *Oletetaan että muutaman vuoden päästä Tampere3-hanke on toteutunut. Kerrot kollegallesi huolestuneena Tampere3-prosessin vaikutuksesta omaan opetustyöhösi.*

Mielenkiintoinen havainto oli, että itse vastaustarinoista ei pystynyt aina suoraan sanomaan, mihin kehyskertomukseen vastaaja oli vastannut ikään kuin vastaajan halu kertoa oma tarinansa olisi ohjannut kirjoitusprosessia kehyskertomuksen sijaan. Niinpä vastaus saattoi kertoa niin myönteisistä kuin kielteisistäkin asioista, huolimatta kehyskertomuksen muuttujasta. Valppaalle tutkijalle tämä ei ole ongelma, sillä vastauksia toki voi analysoida ja tarvittaessa siirtää tulkittavaksi muiden samankaltaisten vastausten joukkoon.

Kehyskertomuksen eri tekijöitä vaihtelemalla saadaan siis aikaan erilaisia kertomuksia, mutta millaisia mielikuvia kertomusten persoonamuodot antavat? Pohdimme kaikkien kehyskertomusten kohdalla sitä, johdatellaanko sii-

nä vastaajaa kirjoittamaan tarina minä-muodossa, kolmannessa persoonassa vai annetaanko tarinan päähenkilölle jokin erisnimi. Nimien kohdalla pohdimme erityisesti nimistä herääviä mielikuvia. Tuleeko nimestä mieleen nainen vai mies tai vihjaako nimi jotain etnisestä taustasta suunnaten siten vastaajan kertomusta? Pohdintojen taustalla oli ajatus siitä, että kirjoittaja voisi mahdollisimman hyvin eläytyä tarinaan ilman, että persoonamuoto tai nimi johdattelisi häntä liikaa.

Sukupuolineutraalien nimien käyttäminen on ollut yksi eläytymismenetelmän trendi viime vuosina, ovathan kehyskertomuksissa seikkailleet Kainot ja Eeliat. Koska monessa hankkeessamme monikulttuurisuus toi aineistoihin lisähaasteensa, niin tälläkin kertaa tarinoiden päähenkilöinä esiintyvät muun muassa *Ujel*, *Levi* ja *Josi*. Neutraali nimi jättää tilaa vastaajan mielikuvitukselle, ja vastaaja voi itse päättää, millaisen henkilön näkökulmasta tarinansa kirjoittaa. Tosin neutraalien nimien konstruointi on yllättävän hankalaa, mm. (*Roman*) *Josi* pelasi kevään NHL-finaaleissa vaikka emme sitä tutkimus-hetkellä tienneetkään. Yleinen havainto on, että mahdolliset keksityt nimet kannattaa testauttaa myös kaikkein nuorimmaisilla, sillä usein vaistomaisesti tulee esitettyä jotain satuhahmoa, mikä ei taas vastaa tarkoitustaan.

- (1) *Josi on muuttanut Suomeen. Hän on ystäväystynyt hyvin suomalaisten koulukavereiden kanssa, ja oppiminenkin sujuu ongelmitta. Eläydy nyt Josin tilanteeseen ja kirjoita hänen koulupäivästään.*
- (2) *Levi on muuttanut Suomeen. Hän ei ole ystäväystynyt suomalaisten koulukavereiden kanssa, ja oppiminenkin on vaikeaa. Eläydy nyt Levin tilanteeseen ja kirjoita hänen koulupäivästään.*

Vastaajaa voidaan myös sinutella kehyskertomuksessa. Tämä saattaa helpottaa eläytymistä, mutta toisaalta myös johtaa harhaan. Vastaaja saattaa luulla, että hänen pitäisi kirjoittaa omista kokemuksistaan, jolloin kuvitteelliseen tilanteeseen eläytymisen mahdollisuus saattaa jäädä käyttämättä. Vastaavasti joissakin tilanteissa kehyskertomuksen kohdistuessa suoraan kertojan elämismaailmaan sinuttelu voi olla hyvinkin paikallaan. Toki kirjoittajaa voidaan sinutella ilman, että hänen pitäisi kertoa nimenomaan omista kokemuksistaan, onhan perinteinen kehyskertomuksen ohjeistus ollut kertomuksen loppuun liitetty pyyntö *kirjoita pieni tarina*.

- (1) *On kevät vuonna 2019. Olet kirjoittamassa ylioppilaaksi, jonka jälkeen olet päättänyt hakea opiskelemaan yliopistoon. Opiskelu yliopiston tiloissa on saanut sinut vakuuttumaan siitä, että haluat hakea juuri Tampereen yliopistoon. Eläydy tilanteeseen ja kirjoita pieni tarina siitä, miten olet päätynyt tähän ratkaisuun?*
- (2) *On kevät vuonna 2019. Olet kirjoittamassa ylioppilaaksi, jonka jälkeen olet päättänyt hakea opiskelemaan yliopistoon. Opiskelu yliopiston tiloissa on saanut sinut vakuuttumaan siitä, että haluat ehdottomasti hakea opiskelijaksi johonkin muualle kuin Tampereen yliopistoon. Eläydy tilanteeseen ja kirjoita pieni tarina siitä, miten olet päätynyt tähän ratkaisuun?*

Kehyskertomuksessa voidaan käyttää myös passiivimuotoa. Kuten edellä kuvattiin, niin korkeakouluopiskelijoita tutkittaessa kehyskertomuksessa kuvailtiin tulevaisuuden tilannetta – korkeakoulumuutosta – jossa toimijoina ovat korkeakouluopiskelijat. Vastaajat olivat myös korkeakouluopiskelijoita ja tilannekuvaus on tulevaisuudesta, joka koskettaa luultavasti heitäkin, joten kehyskertomuksen tarinaan oli helppo eläytyä. Esioletus siitä, että vastaukset ovat tällöin myös yleisemmällä tasolla piti paikkansa: vain kahdessa kertomuksessa (N=41), vastaaja kirjoittaa tarinan minämuodossa tai jonkun nimisenä.

Perinteisesti on ohjeistettu, että kehyskertomuksen on syytä olla mahdollisimman lyhyt, jotta se olisi mahdollisimman yksiselitteinen ja suuntaisi vastaajien kertomuksia tutkijan toivomaan suuntaan. Myös tämän artikkelikoelman tutkimuksissa pyrimme siihen, että kehyskertomuksista karsittaisiin kaikki epäolennainen ja ne olisivat siten mahdollisimman yksiselitteisiä, lyhyitä ja selkeitä. Menetelmälle tyypilliseen tapaan kehyskertomuksissa vaihteli useimmissa tutkimuksissa vain yksi seikka, ja muuten niiden sisältö pyrittiin pitämään mahdollisimman samanlaisena. Lyhyessä kehyskertomuksessa aiheeseen johdattelu on vähäistä ja variaation vaikutus on helpommin pelkistetävissä. Lyhyt kehyskertomus myös rajoittaa kirjoittajaa vähemmän ja tarjoten siten kirjoittajalle enemmän mahdollisuuksia kirjoittaa juuri niin kuin haluaa.

- (1) *Kainon työelämässä erilaiset tapahtumat ovat vaikuttaneet Kainon työhyvinvointiin. Kerro tarina tapahtumista sekä keinoista, joiden avulla hän on jatkanut eteenpäin.*

- (2) *Kainon omassa elämässä erilaiset tapahtumat ovat vaikuttaneet Kainon työhyvinvointiin. Kerro tarina tapahtumista sekä keinoista, joiden avulla hän on jatkanut eteenpäin.*

Voiko kehyskertomus sitten olla liian pelkistetty? Jossain tilanteissa pelkistetty kehyskertomus voi ehkä jäädä liiankin avoimeksi tai rajaamattomaksi, eikä silloin välttämättä saada vastauksia tutkimuskysymyksiin. Kehyskertomuksen laadinta on usein näennäisestä yksinkertaisuudestaan huolimatta varsin haastavaa. Kehyskertomukset ovat eläytymismenetelmän kulmakivi, ja kehyskertomuksen laadintaan kannattaa käyttää aikaa.

Mikä on riittävä pituus kertomukselle, kun tarinan tuottajalle jotain pitää kertoa, mutta johdatella ei halua? Jos tarinan vastaajat ovat nuoria tai lapsia, kannattaa kertomus pitää muutaman lauseen pituisena. Usein kirjoittajan tarinan sisällön oli pitkälle määritellyt kertomuksen viimeinen lyhyt lause ja kehyskertomuksen alun, tutkimukselle kuitenkin merkittävät kuvailevat lauseet, olivat kirjoittajalta jääneet huomioimatta tai unohtuneet kirjoittajan päästessä vauhtiin, mikä on yksi syy siihen, että kehyskertomukset kannattaa pääsääntöisesti pitää mahdollisimman lyhyinä.

- (1) *Keskustelet opiskelukaverisi kanssa. Olette yhtä mieltä siitä, että mielestänne oppilaitoksenne turvallisuusasiat ovat hyvällä tolalla. Kirjoita tarina keskustelustanne.*
- (2) *Keskustelet opiskelukaverisi kanssa. Olette yhtä mieltä siitä, että mielestänne oppilaitoksenne turvallisuusasiat ovat huonolla tolalla. Kirjoita tarina keskustelustanne.*

Kehyskertomuksen suunnittelussa edetään lopulta vaiheeseen, jossa varmistetaan jopa yksittäisten sanavalintojen perusteluja, merkitystä ja tarkoitusta. Yksittäisten sanojen sisältöjen merkitysten pohtiminen saattaa kuulostaa saivartelulta, mutta joissain tapauksissa on tutkimusongelman näkökulmasta keskeisten sanojen luomien mielikuvien merkitystä syytä varmistaa ja tarkentaa. Näin vastaaja orientoituu halutulla tavalla asiayhteyteen kehyskertomuksen kautta. Voidaan ajatella esimerkiksi, miten eri tavoin vastaaja tulkitsee ja ymmärtää sanat *työ*, *työelämä* tai *työyhteisö*. Tai minkälaisen eron kehyskertomukseen luo käyttäessämme sanaa *muutokset* tai *tapahtumat*? Koska vastaajat voivat takertua tai ymmärtää väärin esimerkiksi yhden kehyskertomuksen

sanan, mitä tutkija ei ole etukäteen kaikesta valmistautumisesta huolimatta osannut arvata, on kehyskertomus syytä testata ennen tutkimuksen tekoa.

Keräämisen tavat ja tilanteet

Eläytymismenetelmäaineiston voi kerätä monella eri tavalla. Perinteisesti kehyskertomus on tulostettu A4-arkkien ylälaitaan, ja näiden monisteiden kanssa on menty etukäteen sovittuna aikana johonkin sopivaan tilaisuuteen keräämään aineisto paikan päällä. Monisteet on voitu myös jakaa ja pyytää palauttamaan ilmoitetun ajan kuluessa vaikkapa johonkin palautuslaatikkoon, mutta vastauksia tulee luonnollisestikin tässä tapauksessa paljon vähemmän.

Nykytekniikan myötä paikan päällä voidaan pyytää myös kirjoittamaan tarina tietokoneella tai tabletilla, ja palauttamaan vastaus sähköisesti. Toisin tabletilla ja norminäppäimistöllä kirjoitetut tarinat eivät välttämättä ole kirjoituskokemuksen erilaisuuden vuoksi tasavertaisia. Joissakin tapauksissa käytimme onnistuneesti samassa tutkimuksessa sekä sähköisiä että käsinkirjoitettuja vastauksia. Kirjoittamistavat ovat erilaisia mm. siltä osin, että sähköistä kertomusta voi muokata toisin kuin käsinkirjoitettua, mutta kaikki tavat tuottivat ainakin tämän artikkelikokoelman tutkimuksissa riittävän hyviä kertomuksia eikä edes ole selvää se, kumpaa tapaa vastaajat suosivat mikäli voivat valita; toiset ovat tottuneita kirjoittamaan käsin, toiset koneella. Eräissä tämän projektin tutkimuksessa vastaajat saivat aineistonkeruutilaisuudessa valita vastaamisen tavaksi joko paperille kirjoittamisen tai e-lomakkeella vastaamisen. Suurin osa vastaajista halusi kirjoittaa skenaarionsa paperille. Oliko tähän valintaan sitten synnä halu kirjoittaa vastauksensa paperille vai esimerkiksi se, että heillä ei ollut tablettia tai kannettavaa tietokonetta mukanaan?

Monet vastaajat voivat mielellään valita myös kasvokkain aineistoa kerätessä sähköisen vastaamisen muodon, esim. vastaamisen omalla läppärillään tai tabletillaan. Tämä vaatii tutkijalta ennakkosuunnittelua. Jos haluaa, että vastaajat eivät näe variaatiota, sähköisiä lomakkeita pitää olla yhtä monta kuin on variaatiotakin. Jos tilaisuudessa kerätään aineistoa sekä sähköisellä lomakkeella että paperilla vastaajien valinnan mukaan, tutkijalla olisi hyvä olla mukanaan valmiiksi sekoitettuna vastauspaperit, joissa olisi kehyskertomuksen

lisäksi varioinnin mukaisen sähköisen lomakkeen linkki. Sähköisen aineistonkeruun osalta ennakoivaltieluja tarvitaan jälleen enemmän, mutta literointiin ei mene aikaa, koska sähköisessä muodossa olevan vastauksen voi yleensä kopioida tekstimuotoisena. Tilaisuudessa voidaan myös jakaa esimerkiksi verkko-osoite, jossa vastaajat pääsevät kirjoittamaan kertomuksensa sähköiselle lomakkeelle. Yhteydenotto voidaan tehdä myös kokonaan sähköisesti, joko kohdennetusti jokaiselle erikseen, jonkun tietyn ryhmän sähköpostilistalle tai vastaavalle tai vaihtoehtoisesti kohdentamattomana jonkun sosiaalisen median sivustolle.

Yhdessä tämän projektin hankkeessa aineisto kerättiin perinteisellä jalkatyöllä feissaamalla yliopiston aulassa vastaan tulleita ihmisiä. Tutkija oli varannut yliopistolta sopivan luokan ja pysäytti silmämääräisesti kohderyhmään sopivia kulkijoita, ja pyysi heitä poikkeamaan luokkaan kirjoittamaan tarinansa. Tämä aineiston keräämisen tapa osoittautui yllättävän toimivaksi ja tehokkaaksi, vaikkakin se vaatii tutkijalta erittäin aktiivista ja vuorovaikutteista asennetta. Kasvokkain toteutettavassa aineistonkeruussa on etuna se, että tutkimusluvan kysyminen ja vastaajan vapaaehtoisuuden varmistaminen toteutuvat samalla kertaa. Suuremman aineiston hankinta kasvokkain ohikulkijoilta on kuitenkin työlästä ja aikaa vievää, mutta huolellinen valmistautuminen, toteutuksen suunnitteleminen sekä osallistumiseen motivoivan kutsun pohtiminen helpottavat ja edistävät onnistumista. Kasvokkain kerättävässä aineistonkeruussa vastaaja etsii vihjeitä myös siitä, kuka aineistoa hankkii. Niinpä vaikkapa monikulttuurisuutta tutkittaessa aineisto voisi olla erilainen riippuen siitä, kuka aineistoa kerää. Tutkijan ikä, sukupuoli, kielitaito ja kulttuuri-tausta voivat kenties vaikeasti ennustettavalla tavalla näkyä aineistossa.

Sähköisessä aineistonkeruussa ohjeistus voi olla kirjallinen, mutta kasvokkain aineistoa kerättäessä tutkijan on luontevaa johdatella tehtävään lyhyellä alustuksella. Olennaista on kiinnittää huomiota, mitä vastaajille kerrotaan etukäteen ja miten tämä saattaa vaikuttaa heidän kertomuksiinsa. Tämän artikkelikokoelman tutkimuksissa toimittiin monella eri tapaa. Osassa tutkimuksista vastaajat ohjeistettiin vain vastauspaperin täyttämiseen, mutta eläytymismenetelmän ideaa, tutkimuksen aihetta tai tutkijan tieteenalaa ei paljastettu etukäteen, jotta nämä tiedot eivät vaikuttaisi vastaajien kertomuksiin.

Alkuorientaatioissa kannattaa kuitenkin yleensä tuoda esiin ainakin seuraavat asiat:

1. Esittäytyminen
2. Ohjeistus kehystetyn kertomuksen jatkamiseen ja mahdollisten taustatietojen täyttämiseen:
  - Tarkoituksena on eläytyä tilanteeseen, kertomus voi olla kuviteltu.
  - Vastauksen ei tarvitse olla harkittu, vaan sitä voi lähteä kirjoittamaan intuitiivisesti.
3. Käytettävissä oleva aika, yleensä n. 15–20 min.
  - Mahdollisuus lisäaikaan?
4. Lomakkeiden kerääminen
  - Kerätäänkö esimerkiksi kaikki vastauspaperit lopuksi yhtä aikaa pois vai sitä mukaa, kun saadaan valmiiksi?

Aineistonkeruun alkuorientaatioon liittyen olisi hyvä ottaa huomioon myös se, että eläytymismenetelmä on monelle varsin vieras aineistonkeruumenetelmä ja varsinkin maahanmuuttajataustaisille tai ulkomaalaisille tämä uniikki aineistonkeruumenetelmä saattaa aiheuttaa vaikeuksia vastauksen kirjoittamisessa. Tarinan kirjoittaminen vaikkapa kyselylomakkeen täyttämisen sijaan usein aiheuttikin vastaajille hämmennystä vastauksen kirjoittamisessa. Kielellisen haasteen lisäksi perehtymättömyys eläytymismenetelmään on myös mahdollinen tekijä, mikä saattaa tehdä vastauksista pinnallisia, suppeita ja luettelomaisia. Vastaajien hämmennyksen ehkäisemistä varten tutkijan on etukäteen tarkasti pohdittava siitä, millaiset kirjoitusohjeet tilaisuuden aluksi annetaan.

Alkuorientaation on hyvä olla lyhyt ja mahdollisimman vähän johdatteleva. On kuitenkin hyvä kertoa, että kyseessä on eläytymismenetelmä ja että vastaajan ei tarvitse kirjoittaa omana itsenään. Jonkinlainen alkuorientaatio pitää olla myös sähköisessä aineistonkeruussa. Ensiksi vastaajia yleensä lähestytään esim. sähköpostilla tai tiedotteella, jossa kerrotaan lyhyesti mihin tutkimus liittyy. Orientointia voi olla jonkin verran myös sähköisessä lomakkeessa. Sähköisesti aineistoa kerätessä on myös tärkeää liittää pyyntöön tutkijan yhteystiedot, jotta vastaajat saavat häneltä tarvittaessa lisätietoja tai ohjeita.

Tutkijan pitää myös miettiä, miten vastaajia motivoidaan osallistumaan tutkimukseen ja syventymään kirjoitustehtävään. Tässä voi auttaa asettumi-

nen vastaajan asemaan miettimällä, mitä etua tai hyötyä osallistumisesta vastaajalle itselleen voisi olla. Esimerkiksi työhyvinvointia koskevassa tutkimuksessa vastaajille kerrottiin, että tutkimuksen aiheena on työikäisten aikuisten työhyvinvointi ja että tutkimusmenetelmänä on eläytymismenetelmä. Kirjoittamistehtävän voisi tämänkaltaisessa tapauksessa nähdä kenties jopa emansipatorisena kokemuksena joko yksilölle itselleen tai työyhteisölleen.

Kun aineisto on kerätty, vastaajille voidaan antaa tilaisuus jälkipuintiin. Mikäli tutkimuksen aiheita tai eläytymismenetelmän ideaa ei selostettu ennen tutkimusta, niitä voidaan avata jälkikäteen. Mikäli keräystilanteen puitteet sen sallivat, lopuksi voidaan myös käydä vapaata keskustelua aiheesta. Tällöin omia ajatuksia päästään vielä jakamaan toisten vastaajien ja tutkijan kesken, mikä saattaa antaa tutkijalle lisätietoa vastaajien ajatuksista ja siten helpottaa aineiston analyysia. Joskus aineistoa keräävä tutkija pyydetään uudestaan tutkimukseen osallistuneen ryhmän luokse kertomaan oman tutkimuksensa tuloksista. Nämä tilaisuudet ovat tutkijalle tärkeitä verkostoitumisen ja oman työn kehittämisen paikkoja.

Sähköinen aineistonkeruu on yleisesti haastavaa. Vastausprosentit jäävät alhaisiksi, koska viesti usein hukkuu muun sähköpostin sekaan. Sähköisessä aineistonkeruussa on huomioitava monia tekijöitä. Ensinnäkin viestin tulee olla selkeä ja kohdennettu juuri oikealle vastaanottajalle tai ryhmälle. Oikea ajoitus on myös tärkeää, ettei viesti huku maanantiaamun sähköpostisumaan tai loma-aikaan. Voi myös olla muita ajankohtia, jolloin aineistoa ei yksinkertaisesti kannata lähteä keräämään. Esimerkiksi artikkelikokoelmamme tutkimuksiin liittyvä Tampere3-hanke oli marras–joulukuussa 2016 hetken pysähdyksissä. Tässä yhteydessä pohdimme, olisiko ajankohta hyvä vai huono aineiston keräämiseen. Opettajilta saatu viesti oli kuitenkin sellainen, että ”opettajat ovat nyt poteroissaan” ja odottavat tietoa hankkeen jatkumisesta. Aineiston keräämiseen tuli tämän vuoksi odottamaton tauko.

Jos kohderyhmä on vaikeasti tavoitettavaa, vaikkapa ihmisiä työssään, pitää etsiä oikea väylä päästä tapaamaan heitä. Jos lupaa aineiston keräämiseen esimerkiksi koulutustilaisuudessa ei heru, voi jo siitä olla apua, että käy jossain tilaisuudessa kertomassa asiansa, esittämässä pyynnön osallistua tutkimukseen joko tilaisuuden jälkeen kasvokkain tai sähköisellä lomakkeella omalla

ajalla. Kun tutkija saa kasvot, vastauksia voi olla helpompi saada, sähköisestikin.

Sähköisen aineiston keräämisen yhteydessä voi joutua miettimään myös eräänlaisia auktoriteettikysymyksiä. Jos aineisto kerätään esimerkiksi kurssilla tai oppitunnilla, jossa vastaajat ovat nuoria tai opiskelijoita, tarvitaan ehkä tutkimuslupa, ja tämän lisäksi aineiston keräämisestä sovitaan lopulta kurssin opettajan kanssa. Jos puolestaan aineistoa kerätään opettajilta sähköisesti, olisi tärkeää saada viestinnän avuksi esim. opettajien esimies tai täydennyskoulutuksesta vastaava henkilö, joka mahdollisesti välittää viestin samalla ikään kuin antaen luvan tai velvoittaen heitä vastaamaan. Pitää siis etsiä nämä niin sanotut avainhenkilöt käsiinsä, ja eduksi on, jos he vielä näkevät asiasi tärkeänä. Kasvoton sähköposti tai viesti intrassa ei tavoita kiireisiä opettajia samaan tapaan.

Aineiston keräämistilanteet voivat myös poikia uusia tilaisuuksia päästä keräämään aineistoa. Samoin kävi myös osassa tutkimuksistamme, joissa käytettiin sähköisiä kyselyitä. Esimerkiksi Facebook-sivustoille linkattuihin kyselyihin tuli kommentteina vinkkejä muista mahdollisista sivustoista, joista voisi tavoittaa tutkimuksen kohderyhmää. Aineistonkeruun yhteyshenkilöt voivat myös pitää oman alansa tutkimusta tärkeänä, ja auttavat uusien keräystilaisuuksien järjestämisessä.

Jossain tapauksessa nousi epäily siitä, että aineiston sähköisesti suoritettujen keräyksen luonne – kuten muukin kirjoittelu sosiaalisessa mediassa – antaa vastaajalle tietynlaisen kasvottomuuden, jonka suojissa voi vastata kärkevämmin kuin ehkä tekisi kasvokkaisessa keräystilaisuudessa vaikka tuolloinkin vastaajan tietynlainen anonymiteetti on taattu. Keräystilanteessa vastaamiseen ryhtyminen saattaa myös käydä luontevammin, koska aika ja tilaisuus on tarjottu valmiiksi. Lisäksi toisten tarttuessa tehtävään sosiaalinen paine saattaa kannustaa niitäkin paikallaolijoita vastaamaan, jotka eivät välttämättä vastaisi tutkimukseen sähköisesti omalla ajallaan.

Sähköisessä aineistonkeruussa voi ohjata vastaajia vastaamaan kehyskertomuksittain eri lomakkeille, jos haluaa että vastaajat eivät näe kehyskertomuksen variointia. Jos tutkija ei koe tällä asialla olevan merkitystä tutkimuksen kannalta, voi aineiston koota vain yhdellä sähköisellä lomakkeella. Jos vas-

taukset kootaan yhdellä lomakkeella, pitää miettiä miten vastaajia ohjataan kirjoittamaan eri kehyskertomusten pohjalta. Kirjoittajat voidaan esimerkiksi jakaa kirjoittamaan eri kehyskertomusten pohjalta jakamalla heidät kehyskertomuksittain sukunimensä alkukirjaimen perusteella.

Yhdessä artikkelikokoelmamme tutkimuksessa ohjeistimmekin vastaajia kirjoittamaan tarinansa kehyskertomuksen A pohjalta, jos vastaajan sukunimi alkaa kirjaimella A–L. Loput vastaajista ohjeistettiin näin kirjoittamaan kehyskertomus B:n pohjalta. Tällä tavoin saatiin yhdellä ohjeella molempiin kehyskertomuksiin pohjautuvia tarinoita.

Tämän artikkelikokoelman tutkimuksille oli tyypillistä hakea eläytymismenetelmän rajoja kokeilemalla uusia asioita. Yksi uusista tavoista oli vastauspaperin koostaminen niin, että sama paperi sisälsi molemmat kehyskertomusvariaatiot: paperin toiselle puolella oli tässä tapauksessa negatiivinen variaatio ja toisella puolella positiivinen variaatio. Tämä on otollinen keino silloin, jos halutaan varmistaa tutkittavan mielipide jostakin asiasta. Kaksipuolinen vastauspaperi laittaa vastaajan pohtimaan, ajatteleeko hän kehyskertomuksen tarinasta positiivisesti tai negatiivisesti. Kun asiaa vielä korostetaan alkuorientaatioissa ja ohjeissa, saa tutkija paperin puolen valinnalla yhden indikaattorin lisää tutkimusaiheeseen. Etukäteen herätti pohdintaa se, kasautuvatko vastaukset vain toisen kehyskertomuksen puolelle, mutta kuitenkin noin kolmasosa vastaajista valitsi vähemmän suositun version, joten huoli oli turha. Voidaan kuitenkin miettiä, kadotetaanko eläytymismenetelmän perusideasta jotain olennaista ohjaamalla vastaajaa oman valintansa kautta kertomaan omasta mielipiteestään, ei siis niinkään eläytymään tarinaan?

Kehyskertomuksen konstruointia ja siihen tarvittavaa aikaa lukuun ottamatta, artikkelikokoelmamme tutkimuksissa koettiin eläytymismenetelmän käyttäminen tutkimusmetodin melko helppona ja palkitsevana, tehokkäänakin. Nopeimmillaan tutkimusaineiston keräämiseen ja litterointiin kului aikaa vain 4 tuntia. Vastaaminen vei noin 20 minuuttia ja litterointi 3,5 tuntia. Tehokkaimmaksi aineiston keräämisen tavaksi osoittautui aineiston kerääminen täysinäisessä auditoriossa. Tilaisuus oli pakollinen ja vastaajat olivat valmistautuneet kirjoittamiseen. Tässä tilaisuudessa kerättiin aineistot kahteen eri tutkimukseen. Tutkimukset eroteltiin tilaisuudessa kahdella erivärisellä

paperilla, ja vastaajat tiesivät kumpi paperi heidän tuli ottaa. Paperit oli järjestetty niin, että joka toinen vastaaja sai saman kehyskertomusversion. Kerralla kerättiin yhteensä 129 tarinaa. Toisaalta aineiston keräämiseen voi joutua varaamaan enemmänkin aikaa – kasvokkain kerätyissä aineistoissa aikaa voi kulua kaksikin täyttä päivää – ja pitkien vastausten litterointiin useita päiviä. Joissain projekteissa aineistonkeruu ajoittui pitkällekin ajalle ja aineisto kerättiin lähes yksitellen, muutama vastaus tuolta ja jokunen taas täältä jne. Eläytymismenetelmän kaltaisessa tutkimusmenetelmässä aineiston edustavuus ei onneksi ole samanlainen ongelma kuin jossain toisen tyyppisessä tutkimuksessa. Tärkeintä on saada kasaan käyttökelpoinen aineisto eikä se, onko se edustava otos jostain tiukasti määritellystä perusjoukosta, koska eläytymismenetelmätutkimuksessa tutkimuskysymykset ovat erilaisia kuin vaikkapa tilastollisessa tutkimuksessa.

Aineistonkeruuseen motivoituneen yhteyshenkilön rooli on kasvokkain aineistoa kerätessä tärkeä. Yhteyshenkilöille voi esimerkiksi lähtettää etukäteen lyhyen käsikirjoituksen siitä, miten aineistonkeruu tapahtuu. Käsikirjoitus sisältää esimerkiksi seuraavat tiedot: sovittu ajankohta ja paikka, vastaajien arvioitu määrä ja vastauskieli, keräämiseen tarvittavat välineet, vastaamiseen varattu aika sekä tutkimuslupaun liittyvät asiat. Myös se, mitä yhteyshenkilö saa ennakkoon kertoa tutkimuksen aiheesta ja tutkijasta, käydään tarkasti läpi, ja yhteyshenkilö saa kirjallisena tutkijan pitämän johdannon aiheeseen. Kun nämä asiat olivat molemmille osapuolille selviä, aineistonkeruun voi toistaa hyvin samankaltaisena eri yhteyksissä; vastausajaksi muodostui ilman ulkopuolisen painostusta noin 15–20 minuuttia ja koko tilaisuuteen meni noin aikaa 30 minuuttia. Vastaajat vaikuttivat motivoituneilta ja yhtään tyhjää paperia ei tullut takaisin. Myös yhteyshenkilöt, jotka tässä tapauksessa olivat korkeakouluopettajia, olivat kiinnostuneita eläytymismenetelmästä ja tutkimuksen aiheesta.

Työpaikoilla tilaisuuden alussa hyvänä houkuttimena tilaisuuden lomassa toimii esimerkiksi kahvitarjoilu, jonka aikana voi kertoa aineiston hankintaan liittyvän tilaisuuden kulusta, ohjeistaa vastaajat ja jakaa vastauslomakkeet osallistujille. Työpaikoilla on hyvä sopia yhteyshenkilö, joka vastaanottaa vie-

raan, toimii isäntänä tai emäntänä ja on mukana koko tilaisuuden ajan. Kun kaikki sujuu luontevasti, aikaa menee enimmillään yksi tunti.

Joskus aihe saattaa herättää vastaajissa mielenkiintoa käsitellä aihetta tutkijan kanssa yhteisesti keskustellen aineiston keräämisen jälkeen ja saada tietoa tuloksista. Kiitoksena tutkimukseen osallistumisesta voidaan tarjota esimerkiksi mahdollisuus saada tietää tutkimustuloksista sähköpostitse tai tutkimuksen valmistumisen jälkeen järjestettävässä keskustelutilaisuudessa. Lupaus linkistä valmistuneeseen artikkeliin tai opinnäytetyöhön on tietenkin hyvä tarjota.

Sähköisesti aineistoa kerätessä sähköpostitse vastaanotettujen vastausten osalta syntyy haasteita tunnistettavuuden ja anonymiteetin osalta, koska lähettäjien tiedot yleensä näkyvät sähköpostiviesteissä. Aineistoa litteroitaessa asia korjaantuu vain osittain tutkijan näkökulmasta katsottuna. Esimerkiksi työpaikan anonymiteetin suojaamiseksi on sovittava selvästi tiedot, joita on lupa kertoa. Tästä näkökulmasta katsottuna, ja monella muullakin tapaa, sähköinen lomake (esim. E-lomake tai Webropol) onkin sähköpostia parempi tapa kerätä aineistoa. Anonymiteetti toteutuu sähköistä lomaketta käyttämällä helpommin ja aineisto tallentuu analyysia varten kätevästi yhteen paikkaan, mahdollisesti taulukkomuotoon.

Vaikka tutkija pyrkiikin kehyskertomustensa muotoilussa ja aineiston keräämisen yhteydessä johdattelemaan vastaajia mahdollisimman vähän, aineiston laatuun voivat vaikuttaa monet tekijät. Esimerkiksi ryhmä, jossa kysely suoritetaan, on voinut käydä juuri ennen vastaamistaan läpi opintojensa tai muun puitteissa jotain tiettyä aihealuetta, ja tämä voi näkyä vastauksissa. Erään tämänkin artikkelikokoelman tutkimuksessa yksi vastaajaryhmä poikkesi muista siten, että vastauksissa esiintyi paljon viittauksia tiettyyn asiaan (tässä tapauksessa lakiin), joka ei ollut tullut esiin missään muussa vastaajaryhmässä. Asiaa tiedusteltaessa ilmeni, että ryhmä oli käsitellyt kyseistä asiaa juuri ennen aineistonkeruutilaisuutta.

Aineistonkeruun ohjeistus vastaajille on todella tärkeää. Muutamissa artikkelikokoelmamme tutkimuksissa vastaajaryhmien suomen kielen taito oli suhteellisen heikko. Ohjeiden antaminen ilman johdattelua voi tällaisissa tilanteissa olla vaikeaa. Aineistonkeruutilanteissa kuultiinkin välillä vierus-

kaverin tai opettajan ohjeistavan epävarmoja vastaajia hyvinkin tarkoin ja johdattelevin sanakääntein. Vaikka tilanne ennen tarinoiden kirjoittamisen alkua olisi rauhallinen, saattaa käydä niin, etteivät kaikki vastaajat ymmärrä ohjeita ja saa kiinni siitä, mitä ollaan tekemässä. Tällöin saattaa helposti käydä niin, että moni vastaaja palauttaa tyhjän paperin tai on kirjoittanut ohjeista poiketen esimerkiksi ranskalaisin viivoin. Suullisen ja kirjallisen ohjeistuksen yhdistäminen aineistonkeruun yhteydessä saattaakin olla toisinaan tarpeen. Lomakkeen yhteyteen tai vastauslomakkeelle voi toisinaan liittää saman ohjeen, joka suullisestikin kerrotaan vastaajille. Vastaajille voi myös tarjota mahdollisuutta kysymysten tekoon ennen aineiston keräämistä, mikäli vastaamiseen liittyy epäselvyyksiä.

Eläytyismenetelmään on perinteisesti liitetty ajatus aineiston saturoitumisesta; siitä, että riittävä määrä vastauksia tuottaa sen perusasetelman, joka kyseisillä kehyskertomuksilla on tuotettavissa ja siten aineistoa ei kannata kerätä välttämättä liikaa. Kriteerinä on pidetty 15–25 vastausta yhtä kehyskertomuksen versiota kohden. Analyysivaiheessa runsaslukuisesta aineistosta on eittämättä hyötyä. Kun aineistoa on paljon, niin voi aineistosta tehdä myös yksinkertaista kvantitatiivista aineistoa ja muutenkin tarkastelun keskiössä ovat tutkimusongelmien kannalta antoisimmat vastaukset. Keräysvaiheessa innostus kartuttaa aineistoa määrällisesti voi olla suuri, mutta vastauksia analysoidessa voi huomata, että vähempikin olisi riittänyt ja tuottanut samat tulokset. Kun aineistosta on hahmotettavissa suurempia kokonaisuuksia, joihin uudet vastaukset tuovat vain vahvistusta, aineistoa on riittävästi. Tähän riittävä vastausten määrä vaihtelee tutkimuksen mukaan.

Artikkelikokoelmamme tutkimusten aineistojen koko vaihteli melko paljon. Niukimmillaan aineistoissa oli vastaajia 41 (neljä kehyskertomusta) ja runsaimmillaan 187 (kaksi kehyskertomusta). Joissakin tapauksissa aineisto oli koottu harkitusti esimerkiksi kahdelta tai kolmelta eri ryhmältä, jonka takia oli hyvä, että vastauksia oli runsaasti. Eräissä tutkimuksissa osa aineistosta toimi ikään kuin kontrolliaineistona, jolloin analysoitiin ensin pääaineisto ja saatua tulkintaa koeteltiin lisäaineistolla.

Kaiken kaikkiaan turhan suuri aineisto on varsin pieni ongelma kun taas turhan pieni on yleensä suuri ongelma, on menetelmä mikä tahansa. Eläyty-

mismenetelmäaineiston kerääminen on pääsääntöisesti – muttei todellakaan aina – suhteellisen ongelmattonta, joten kokemustemme mukaan kannattaa pyrkiä mieluummin runsaaseen kuin niukkaan aineistoon.

Mitä aineistolle kannattaa tehdä?

Heti aineistonkeruun jälkeen lomakkeet kannattaa jakaa kehyskertomusversiointain ja numeroida. Jokainen keräystilanne kannattaa koodata erikseen, jolloin jokainen vastaus saa sellaisen yksilöllisen koodin, jonka avulla on helppo nähdä missä aineisto on kerätty ja mihin kehyskertomukseen siinä on vastattu. Tämän jälkeen aineisto kannattaa litteroida. Käsinkirjoitettujen vastausten muuttaminen sähköiseen muotoon helpottaa niiden käsittelyä ja analysointia mahdollistaen muun muassa hakutoiminnot ja erilaiset muotoilut. Aineisto voi tämän jälkeen näyttää vaikkapa tältä. Kehyskertomuksessa on pyydetty kuvaamaan keskustelu ja anonymiteetin takia kertomukset on konekäännetty tähän kymriksi.

TA001

1950 Woman, addysg sylfaenol

- Arbenigedd Trafodaeth
- Trwy garedigrwydd moesau
- Diolchgarwch
- Mwy o ddosbarthu / gwranddo ar yr hyn a elwir. "Houdt o Wybodaeth Tawel"
- = Hen / rhyngweithio Ifanc
- Anrhydedd
- Gogoniant Gwerth Home, bwyd, glendid, agosatrwydd
- Ysgrifennu – Creadigrwydd
- Darllen – Kiryat
- "Meddal" gwerth = sensitifrwydd, amrywiaeth = cymeradwyo, gwerthfawrogiad

TA002

1940 Woman, addysg sylfaenol

- Cyswllt Eye anodd cael, pob syllu ar ei ffôn gell, iPad, huisvesting glieniadur
- Mae'r rhyngweithio rhwng op Supra dynol yn syml ac yn gyflym
- Termau Cyfrifiadur a gêm yn gyfarwydd, ond ymadroddion a geiriau pob dydd drwg
- Er enghraifft, mae masnach ifanc yn gwybod dim arian parod, yn cael ei ddiffinio fel "pwysau coesau matsys.!"

– Sgiliau rhyngbersonol: Gall beleid gael eu datblygu

TA003

1930 Vrouwelijk, ail Ste

- Yn gyntaf oll, o ystyried yr etholiadau Unol Daleithiau. y canlyniad terfynol yn ofn.
- Rydym Edrychwyd "Eisiau i fod yn Millionaire" wedi meddwl y diffyg o addysg gyffredinol.
- Joppe addysg dda mae pobl yn rhyfeddol o dwp,
- Eieren hysbys pwyr Florence Nightingale at huisvesting Roedd Rhyfel y Gaeaf
- Beth yn cael ei ddysgu yn iawn yn yr ysgolion?

TA004

1950 Benyw, ail Ste

Mae'n delio â Arjan gwareiddiad cyffredinol; am y math o op nawr a beth fyddai ei angen. Yma, mae'r pethau a ddaeth i fyny:

- Mae pobl yn gwybod sut i ddefnyddio amrywiaeth o ddulliau o gyfathrebu, ond nid ydynt yn rheoli'r iaith Ffindir! Bydd y Ffindir erydu'r sgil iaith, nid je gramadeg yn cael ei gynnal
- Addysg gyffredinol yn cynnwys digwyddiadau monitro yn y byd – mor agos Fel ymhellach i ffwrdd
- Nid yw addysg gyffredinol yn cael ei sicrhau yn unig drwy PIK hyfforddi hefyd yn dod trwy'r dysgu / dealltwriaeth a phrofiadol Houde Wybodaeth bywyd
- Unwaith y bydd fy ngwaith, rwyf gofynnwyd pa fath o wybodaeth gyffredinol gennyf – yn cyfeirio at yr hyfforddiant. Yr oeddwn yn synnu at y cwestiwn.
- Mae fy chwaer ymwelodd credydau ysgol elfennol, ond mae'r credydau wâr na llawer adnabyddiaeth addysg dda. Mae'n gwybod llawer o bethau, yn ystyried ei wneud, Gweithfeydd

Esimerkkiin oli poimittu laajasta aineistosta neljä ensimmäistä vastausta. Eläytymismenetelmää käytettäessä useinkaan ei kysytä vastaajien taustatietoja, mutta tässä nimenomaisessa projektissa perustellusti toimittiin toisin, koska ideana oli verrata eri sukupolvia edustavien vastaajien käsityksiä tutkitavasta aiheesta.

Eläytymismenetelmäaineistoa voidaan analysoida monella tavalla: taulukoimalla, teemoittelemalla, tyyppittelemällä tai käyttäen apuna mitä tahansa laadullisen aineiston analyysimenetelmää (ks. esim. Eskola 1997). Diskursi- tai ainakaan vaativammassa merkityksessä narratiivisen analyysin tekoon eläytymismenetelmällä kerätty aineisto ei välttämättä kuitenkaan taivu, koska eläytymismenetelmällä tuotettujen tarinoiden pituus ja muoto voivat vaihdella suurestikin. Eläytymismenetelmäaineistoon kannattaa yleensä tutustua ennen analyysitavan valintaa. Aineistoa lähestytäänkin usein ensin aineistolähtöisesti, esittämällä aineistolle kysymyksiä. Samaan aineistoon voi sovel-

taa useampiakin analyysitapoja. Tämän artikkelikokoelman tutkimuksissa ei pyritty yhtenäisiin analyysitapoihin, vaan jokainen käytti tutkimukseensa parhaiten sopivia, ehkä itselle mieluksiakin aineiston analyysin ja tulkinnan tapoja. Joka tapauksessa aineiston keräämisen jälkeen alkaa aineiston perusteellinen lukeminen ja erilaisten teemojen ja tyyppien hakeminen tarinoista. Jokaiselle tutkimukselle ja tutkijalle muodostuu ajan myötä oma hyväksi havaittu toimintatapa.

Aineiston huolellisen läpilykemisen jälkeen järjestin aineiston teemoittain kahden eri kehyskertomuksen ajatuskarttoihin. Muutaman huolellisen lukemiskerran jälkeen huomasin, että molemmista kehyskertomusorientaatioista ja niiden pohjalta kirjoitetuista tarinoista oli mahdollista rakentaa tyyppitarinat. Tulosten kirjoittamisen tein tyyppitarinoiden avulla ja niiden ympärille koottujen teemojen tiimoilta. Mielestäni on tärkeää muistaa myös tarinoiden suoma kerronnallisuus ja sen hyödyntäminen tutkimuksen kulussa ja tuloksissa. Tarinoillahan on tarkoitus antaa tutkittaville ääni, jota myös kannattaa kuulla ja kuunnella.

Aineistosta etsitään ensinnäkin vastauksia omiin tutkimuskysymyksiin. Keskeiset ja kiinnostavat teemat voivat hahmottua tutkimuskysymysten kautta, vaikkakin aineistosta voi myös nousta jotain uutta ja yllättävää. Onko niitä helpompaa merkitä väreihin, koodata vai koota taulukkoon, on makuasia. Aineiston analyysissa saattaa tulla myös takapakkeja. Voi olla jo aloittanut aineiston analyysin jollain tapaa, kunnes huomaa, että toinen tapa olisi selkeämpi. Kun teemoittelua on tehty, yleensä huomaakin kehyskertomuksen varioinnin vaikutukset, tai jossain tapauksessa, vaikuttiko variointi ylipäättään. Jos variointi toimii, voidaan ehkä muodostaa niin sanottuja tyyppitarinoita. Jos kyseessä ei ole puhtaasti aineistolähtöinen analyysi, lähdetään aineistoa peilaamaan teoreettiseen viitekehykseen.

Koodasin vastaukset ryhmittäin; koska kysely tehtiin useassa eri ryhmässä, koodasin jokaisen ryhmän erikseen, jotta myöhemmin olisi mahdollista tarkastella vastauksia myös ryhmittäin. Jokaiselle ryhmälle tuli oma tunnus, minkä jälkeen kukin vastaus ryhmässä sai juoksevan numeron etuliitteen jälkeen. Koodasin vastaukset siinä järjestyksessä, kun ne palautuivat, enkä järjestänyt positiivisia ja negatiivisia vastauksia erikseen. Tajusin vasta koodauksen jälkeen, että olisi ollut hyvä jaotella variaatiot erikseen, mutta en tehnyt koodausta enää uudelleen, eikä tämä järjestely juuri tuntunut hait-

taavan itseäni varsinaisessa analyysivaiheessa. Seuraavalla kerralla toimin kuitenkin ehkä toisin.

Aineiston sisällön hahmottamisessa voi auttaa esimerkiksi värien käyttö. Tekstistä voi nostaa esiin teemoja merkitsemällä niitä eri värein. Näin teemat on helppo löytää massasta. Jollekin voi olla luontevampaa käyttää esimerkiksi Word- tai Excel-tiedostojen lajittelutoimintoja. Joku toinen hahmottaa sisältöä ehkä konkreettisesti lajittelemalla paperille tulostettuja tarinoita erilaisiin pinoihin, sittemmin kenties muodostaen teemoista käsittekarttoja.

Jaoin kirjoitetut tarinat ensin kahteen nippuun kehyskertomuksittain. Sen jälkeen annoin jokaiselle tarinalle koodin ja litteroin tarinat sanatarkasti. Analyysin aloitin etsimällä tarinoista tutkimuskysymysteni kannalta merkittäviä teemoja. Annoin eri teemoille värit. Rakensin analyysia varten kaksi ajatuskarttaa (kummallekin kehyskertomukselle oman). Aineiston analyysi eteni järjestämällä tarinoista esiin nousseita teemoja omien “värien” alle ajatuskarttaan (esim. ystävyyyteen liittyvät tarinankohdat saivat värin punainen sekä aineistossa että ajatuskartassa, oppimiseen liittyvät värin sininen jne.) Analyysivaiheen “värikartta” auttaa myös lähdekirjallisuuden ja -artikkelien hahmottamisessa. Lähteitäkin voi koodata väreillä oman muistin ja lähteisiin palaamisen helpottamiseksi.

Joku artikkelikokoelmamme tutkijoista teemoitteli aineistonsa leikkaamalla ja liimaamalla sen sisällön suurelle paperille, toinen puolestaan valtasi aineistoinen asunnon olohuoneen lattian muutamaksi päiväksi. Olennaista oli se, että analyysivaiheessa aineisto tuli tutuksi ja siitä pystyi päivä päivältä ja viikko viikolta yhä vakuuttavammin hahmottamaan tuloksia: tutkimukseni perusteella...

Loppuarviot eli kannattiko ja kannattaako menetelmää käyttää?

Menetelmää kannattaa ehdottomasti käyttää! Ala- ja yläkouluilla tutkimukseni kontaktihenkilöinä toimineet rehtorit ja opettajat olivat poikkeuksetta kiinnostuneita ja innostuneita menetelmästä ja sen suomasta tarinan kirjoittamisen hetkestä. Opettajat suhtautuivat kehyskertomuksen tarinaan virittelevään ajatukseen mielenkiinnolla ja positiivisesti. Eläytymismenetelmä ei vaikuttanut heille tutulta, joten menetelmä ja sen käyttö vaati useimmiten pientä esittelyä. Eläytymismenetelmää olisikin hyvä mainostaa enemmän erilaisten tutkimusten tekijöille.

Eläytymismenetelmä tarjoaa vastaajalle mahdollisuuden tuottaa vapaasti käsityksiä ja ajatuksia kohteena olevasta ilmiöstä ilman, että tutkija konstruoi vastaajaa vastaamaan tietyllä tavalla. Eläytymismenetelmästä jäi itselleni pääällimmäisenä mieleen ihmislähtöinen, yksilöllisyyttä kunnioittava ja arvostava menetelmä. Myös vastaajat suhtautuivat uteliaan myönteisesti eläytymismenetelmään. Vastaajien kokemukset itse vastaamisesta saattoivat vaihdella neutraalista myönteiseen. Tosin on myös vastaajia, jotka eivät ole pystyneet tuottamaan vastausta laisinkaan omasta elämäntilanteestaan johtuen. Eläytymismenetelmän avulla on mahdollista saada esiin ajatuksia ja asioita, jotka saattaisivat muulla tavalla kysyttäessä jäädä kertomatta. Yksi vastaaja kertoi tilaisuuden jälkeen: ”Oli yllättävän miellyttävää vastata ja tuli kirjoitettua paljon sellaistaakin, mitä kysymyslomakkeella kysyttynä ei olisi voinut edes kertoa”. Menetelmän avulla saattaa rikastaa aineistonsa sisältöä uuteen suuntaan – joka on mielestäni hyvä peruste menetelmän puolesta.

Aineistonkeruuni sattui aikaan, jossa tutkimukseni kohde oli vielä pelkkä visio korkeakouluopiskelijoiden opinnoissa ja opiskeluarjessa. Mikä olisikaan siis ollut parempi tapa kerätä aineistoa kuin eläytymismenetelmä. Menetelmä, joka sallii vastaajan visioida ja eläytyä tilanteeseen ja tulevaisuuteen, josta hän on jo ehkä jotain kuullut ja ehkä jo aistinut sen kehittämisen tunteita, mutta jota ei ole vielä päässyt kauheasti käytännössä kokemaan ja käyttämään. Aineistonkeruu sattui mielenkiintoiseen ajankohtaan, johon eläytymismenetelmä sopi erittäin hyvin.

Vaikka suhtautuminen tutkimukseni tekoon oli keräyspaikoissa pääosin positiivista, esittivät monet opettajat ja ohjaajat kuitenkin epäilyksiään siitä, kykenisivätkö heikolla kielitaidolla varustetut henkilöt suoriutumaan tehtävistä. Kuitenkaan kielitaidon heikkouden vuoksi ei jäänyt yhtään vastausta täyttämättä – tyhjä paperit olivat koko keräys jakson aikana todella harvinaisia. Itse asiassa sisältö muutaman rivin heikommalla kielitaidolla kirjoitetun vastauksen ja parin sivun kielellisesti huomattavasti rikkaamman tarinan välillä ei ollut kovinkaan suuri. Pääasiat ja ongelmat olivat yleensä samat niin lyhyemmissä, kuin pidemmissäkin kertomuksissa – pidemmissä tarinoissa esiintyi vain lyhyempiä enemmän erilaista kuvailua.

Kyllä eläytymismenetelmää kannattaa ehdottomasti käyttää. Mutta haastetta on saada kehyskertomus niin hyväksi, että aineistoon saa syvyyttä.

On tutkimusmenetelmä mikä tahansa, tutkijan on pohdittava siitä, että miksi käytetään nimenomaan sitä menetelmää. Eläytymismenetelmää käyttäen tutkijan on kuitenkin erityisen tarkasti perusteltava tutkimuksen meto-

dologisen validiteetista. Eläytyymismenetelmän käyttäjän on oltava tietoinen siitä, että ko. menetelmä voi olla epistemologisesti heikko, jos tutkija ei voi vastata kysymyksiin kuten, mitä merkitystä eläytyymismenetelmän käytössä on tässä tutkimuksessa, miksi yritetään nostaa vastauksia tutkimuskysymykseen jonkun mielikuvitukseen pohjautuvista tarinoista sen sijaan, että suoritetaan tiedonhankintaa mm. strukturoitu haastattelulla, kyselylomakkeella tai teemahaastattelulla.

Eläytyymismenetelmä on mitä mainioin keino visioida tulevaa.

Eläytyymismenetelmää käyttäen voidaan valaista tutkittavaa kohdetta eri perspektiivistä, sillä sen käyttäminen on niin kuin 'detour' eli kiertotien käyttäminen. Jos matkan tarkoitus ei ole itse viimeisessä määränpäässä, kiertomatka olisi aivan oivallinen tapa matkustaa, sillä se antaa matkailijoille yllättäviä ja rikkaita kokemuksia ja laajentaa hänen käsityksiään maailmasta.

Ei siis muuta kuin kokeilemaan ja käyttämään. Jos ei muuta, niin prosessista toivottavasti jää hyvä maku, aivan kuin Tuiskulle jäi työpaikkahaastattelusta, ehkä:

- (1) *Juuri valmistunut Tuisku on hakenut hänelle sopivaa työpaikkaa isossa teknologiateollisuuden yritys X Oy:ssä. Hän antaa työnhaussa kaikkensa ja on tyytyväinen suoritukseensa. Tuiskua ei kuitenkaan valita tehtävään. Hakuprosessi jää harmittamaan Tuiskua ja hänellä on niin huono filis, ettei aio enää hakea yritykseen eikä suosittele sitä kavereillekaan.*
- (2) *Juuri valmistunut Tuisku on hakenut hänelle sopivaa työpaikkaa isossa teknologiateollisuuden yritys X Oy:ssä. Hän antaa työnhaussa kaikkensa ja on tyytyväinen suoritukseensa. Tuiskua ei kuitenkaan valita tehtävään, mutta hänelle jää hakuprosessista niin hyvä filis, että aikoo hakea yritykseen uudestaan ja suosittelee sitä myös kavereille.*

Lähteet

- Eskola, J. 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere: TAJU.
- Eskola, J. & Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Wallin, A. 2015. Eläytymismenetelmä: perusteet ja mahdollisuudet. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 56–69.
- Kujala, T. 2013. Kertomuksia koululiikunnasta – suorittamisesta yhdenvertaisuuteen. Liikunta & Tiede 50 (1), 45–51.
- Kultalahti, S. 2015. “It’s so nice to be at work!” Adopting different perspectives in understanding Generation Y at work. Acta Wasaensia 339. Vaasa.
- Saarinen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvalimOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto [pdf-verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 26.02.2017 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Saarinen-Kauppinen A., Rovio E., Wallin A. & Eskola J. 2011. ”Kaino löysi parin, mutta jatkaa liikunnan harrastamista edelleen” – Sosiaaliset suhteet ja liikuntaaktiivisuus. Liikunta & Tiede 48 (6), 18–23.
- Wallin, A., Helenius, J., Saarinen-Kauppinen, A. & Eskola, J. 2015. Eläytymismenetelmän ensimmäiset kolme vuosikymmentä: menetelmällisestä erikoisuudesta vakiintuneeksi tutkimusmenetelmäksi. Kasvatus 46 (3), 247–259.
- Wallin A., Saarinen-Kauppinen A., Rosenberg S. & Eskola J. 2014. Liikun, siis jaan? Nuorten käsitykset liikuntapäiväkirjan jakamisesta sosiaalisessa mediassa. Liikunta & Tiede 51 (6), 78–84.

Keihytkertomusesimerkit tämän teoksen tutkimusartikkeleista:

- Yleissivistys:* Saarinen, S., Tomperi, T., Wallin, A. & Eskola, J. Muuttuuko yleissivistys? Yleissivistys kansalaisopistolaisten ja lukiolaisten kertomuksissa.
- Normaalikoulun lukio ja yhteisöllisyys:* Valtonen, M., Wallin, A., Kuisma, M. & Eskola, J. Muutos lukioyhteisössä Tampereen yliopiston normaalikoulun muuton vaikutukset lukiolaisten yhteisöllisyyden tunteeseen.
- Ujel:* Karayilan, S., Wallin, A., Harju-Autti, R. & Eskola, J. Kielitaito, avain moneen lukkoon. Maahanmuuttajien näkemyksiä kotoutumisen onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä.
- Kulttuurien välinen kasvatus:* Nishimura-Sahi, O., Wallin, A. & Eskola, J. Perceptions of intercultural education and the concept ‘culture’ among immigrant teachers in Finland.
- Tamperez ja opiskelijat:* Oede, A.-M., Mäkinen, M., Annala, J., Wallin, A. & Eskola, J. Korkeakouluopiskelijat visioimassa Tampereen uuden yliopiston vaikutuksia opiskeluun.

- Tamperez ja opettajat:* Mäenpää, T., Annala, J., Mäkinen, M., Wallin, A. & Eskola, J. Opettajat sanoittamassa suhdettaan uuteen yliopistoon. Mitä eläytymismenetelmällä kerätty aineisto kertoo opettajan ammatillisen toimijuuden raameista uudessa yliopistossa?
- Josi/Levi:* Toivikko, P., Sinkkonen, H.-M., Wallin, A. & Eskola, J. Kotilukiosta kotiyliopistoksi. Lukiolaisten näkemyksiä yliopistokampuksella opiskelun merkityksestä heidän jatkokouluttautumisvalintoihinsa.
- Normaalikoulun lukio ja jatko-opinnot:* Lehtola, T., Wallin, A., Kuisma, M. & Eskola, J. Kotilukiosta kotiyliopistoksi. Lukiolaisten näkemyksiä yliopistokampuksella opiskelun merkityksestä heidän jatkokouluttautumisvalintoihinsa.
- Kaino:* Rantanen, M., Wallin, A. & Eskola, J. Työhyvinvointia työstä, työyhteisöstä ja elämän tasapainosta. Työhyvinvointiin liitetyt voimavarat ja kuormitustekijät sekä työhyvinvoinnin edistämisen keinot
- Oppilaitosturvallisuus:* Kaski, T. & Wallin, A. & Eskola, J. ”Ei asiat niin huonosti tässä koulussa ole, mutta kyllähän turvallisuutta voisi aina parantaa”. Turvallisuuskulttuurin rakentuminen osana oppilaitoksen toimintakulttuuria.
- Tuisku:* Virtanen, S., Wallin, A., Sylvander, T. & Eskola, J. Arvostus ja ajoitus vai kannustus ja kiitos? Kertomuksia rekrytoinnin hyvän hakijakokemuksen luomisesta.